

ÖMER FUÂDÎ'NİN TASAVVUFA DAİR "RİSÂLE-İ GÜL-ÂBİYYE" ADLI ESERİ

ÖMER FUÂDÎ'S "RİSÂLE-İ GÜL-ÂBİYYE" ABOUT SUFİSM

Ahmet AKDAĞ**

ÖZET: Halvetiyye tarikatının Cemâliyye kolunun şubelerinden birisi olan Şabâniyye, Şeyh Şabân-ı Veli tarafından Kastamonu'da kurulmuştur. Tarikatın kurucusu Şeyh Şabân-ı Veli'nin sohbetlerine katılmış olup tarikatın postnişinlerinden Abdalbâkî Efendi ve Muhyiddîn Efendi gibi âlimlerden ders alarak yetişen ve aynı zamanda tarikatın beşinci postnişini olan Ömer Fuâdî, tasavvuf, fıkıh, ahlâk, nasihat vb. konularda birçok eser kaleme almıştır. Bu çalışmada Ömer Fuâdî'nin tasavvuftaki bazı mertebeler hakkında bilgi veren Risâle-i Gül-âbiyye adlı eseri üzerinde durulmuştur. Müellif, bu eserini Mevlânâ'nın Mesnevî-i Manevî'sindeki "بو ی / کرچه کل بکدشت و کلشن شد خراب" (Gül solunca ve gül bahçesi harap olunca gül kokusunu kimden bulalım? Gül suyundan)" beytinden hareketle yazdığını sebep-i telif bölümünde belirtmiştir. Çalışmamızda Ömer Fuâdî'nin hayatı hakkında kısaca bilgi verildikten sonra Risâle-i Gül-âbiyye'nin nüsha tavsifi yapılmış, muhtevası özetlenmiş, dil ve üslubuna değinilmiştir. Daha sonra eserin transkripsiyonlu metnine yer verilmiştir.

Anahtar sözcükler: Ömer Fuâdî, tasavvufi mertebeler, Mevlânâ, Mesnevî.

ABSTRACT: Shabaniyyah, which is one of the branches of Cemâliyye, a division of the Khalwatiyya sect, was established by Sheikh Şaban-ı Veli in Kastamonu. Having participated in the communions of Sheik Şaban-i Veli, the founder of the sect, and having taken lessons from scholars including the sect's postnişins Abdalbâkî Efendi and Muhyiddîn Efendi, Ömer Fuadi was also the fifth postnişin of the sect. He wrote many works about sufism, jurisprudence, ethics, advice and similar issues. This study focused on Omer Fuâdî's work "Risâle-i Gül-âbiyye", providing information about some degrees of the sufism. Ömer Fuadi wrote this book inspired by a verse (like when the fragrant rose's life is spent, rose water lets us still breathe in its scent) in the Masnavi-i Ma'navi of Rumi. After giving brief information about Ömer Fuâdî's life, the study described the copies of Risâle-i Gül-âbiyye and summarized its content and emphasized its language and style. The study also included the full transcribed text version of Risâle-i Gül-âbiyye.

Keywords: Ömer Fuâdî, sufi degrees, Mevlânâ, Masnavi.

Mevlevî tarikatı müntesiplerine tarikatın âdâb ve usûllerini öğretmek ve boş vakitlerini onunla değerlendirmelerini sağlamak amacıyla yazılan Mesnevî-i Manevî, ilerleyen zamanlarda toplumun tamamı tarafından benimsenerek okunan başucu eserlerden birisi haline gelmiştir (Güleç, 2008: 10). Mevlânâ'nın Farsça olarak kaleme aldığı Mesnevî-i Manevî, gerek muhtevası ve gerekse tahkiye üslûbu sayesinde geniş coğrafyalara ün salarak Türkçe, Arapça, İngilizce vb. birçok dile tercüme edilmiştir. Mesnevî, Osmanlı döneminden itibaren gerek manzum ve gerekse mensur olarak birçok âlim tarafından Türkçeye aktarılmasının yanı sıra şerh de edilmiştir. Türk âlimler tarafından Mesnevî'nin tamamı tercüme veya şerh edildiği gibi yalnızca ilk on sekiz beyti, mukaddimesi, belli bir bölümü, bir veya birkaç beyti de tercüme veya şerh edilmiştir.¹ Ömer Fuâdî'nin aşağıda tanıtilen ve transkripsiyonlu metnine yer verilen Risâle-i Gül-âbiyye adlı eseri, Mesnevî'nin bir beytinden hareket edilerek tasavvufun bazı mertebeleri hakkında bilgi vermektedir. Bu yönüyle bu eseri, her ne kadar Mesnevî'nin tercüme ve şerhleri arasında göstermek mümkün olmasa da Mesnevî'nin bir beyti kaynak alınarak yazılan eserler arasında göstermek mümkündür.

** Arş. Gör., Karadeniz Teknik Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Trabzon, e-posta: ahmetakdag4402@gmail.com.

¹ Mesnevî'nin Türkçe tercüme ve şerhleri için bkz. Güleç, age.

1.1. Ömer Fuâdî'nin Hayatı ve Eserleri

1.1.1. Hayatı²

1560 yılında Kastamonu'da dünyaya gelen Ömer Fuâdî, Şeyh Şabân-ı Velî'nin müntesiplerinden Himmet Dede'nin oğludur. Ömer Fuâdî'nin hayatı hakkında tezkireler ile edebiyat tarihine dair biyografik eserlerde yeterli bilgi bulunmamaktadır. Bursalı Mehmed Tâhir, Ömer Fuâdî'nin Kalbî Efendi adında bir oğlu olduğunu kaydetmiştir (Bursalı Mehmed Tâhir, t.y.: 174).

Tahsiline Kur'ân mektebine giderek başlayan Ömer Fuâdî, çocukluk yıllarında Şabâniyye tarikatının önemli temsilcilerinden Şeyh Şabân-ı Velî'nin sohbetlerine katılmıştır. Ancak Ömer Fuâdî henüz dokuz yaşında iken Şeyh Şabân-ı Velî vefat etmiştir. Ömer Fuâdî, Kur'ân mektebinden sonra medrese tahsiline başlamış ve Arapça ile Farsçayı öğrenmiştir. Şeyh Şabân-ı Velî'nin vefatından sonra sırasıyla Şeyh Abdülbâkî Efendi ile Muhyiddîn Efendi'ye intisap etmiştir. Muhyiddîn Efendi 1604 yılında vefat edince onun yerine Ömer Fuâdî, Şeyh Şabân-ı Velî dergâhının beşinci postnişini olur. Onun bu vazifesi 33 yıl sürmüştür. Bu süre zarfında halka verdiği vaazların yanı sıra fıkıh, tefsir ve hadis dersleri vererek birçok talebe yetiştirmiştir. Bütün hayatını Kastamonu'da geçiren Ömer Fuâdî, 1636 yılında vefat etmiştir.

Halka ve ilim tahsil edenlere faydalı olması amacıyla birçok eser yazan Ömer Fuâdî, âlim ve şâir bir kişiliğe sahiptir. Dini ve tasavvufi konularda engin bir birikime sahip olup eserlerinde sık sık ayet ve hadislerden iktibaslar yapmış ve çeşitli menkıbeler nakletmiştir. Eserlerinde genellikle sade bir dil kullanmasına rağmen zaman zaman süslü ve ağır bir dil kullandığına da rastlamak mümkündür. Feridüddîn Attâr, Mevlânâ, Müftü Alî Çelebi, Necmüddîn Râzî gibi âlimlerden de istifade ederek Şeyh Şabân-ı Velî'nin halifeleri ve menkıbeleri, Şabâniyye tarikatının âdâb ve usûlleri, nefsin mertebeleri, halvet ve zikrin özellikleri gibi dini-tasavvufi konularda çok sayıda eser kaleme almıştır.

1.1.2. Eserleri³

1.1.2.1. Menâkıb-ı Şeyh Şabân-ı Velî: Şeyh Şabân-ı Velî ve halifelerinin menkıbe ve kerametlerini anlatan ve Menâkıb-ı Şabâniyye, Menâkıb-ı Şabân-ı Velî, Menâkıbnâme gibi adlarla anılan bu eser, beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde velilik ve keramet konuları, ikinci bölümde Şeyh Şabân-ı Velî'nin silsile-i şerifi, üçüncü bölümde Şeyh Sünnetî Efendi'nin menkıbe ve kerametleri, dördüncü bölümde Şeyh Şabân-ı Velî'nin menkıbe ve kerametleri ve beşinci bölümde ise Şeyh Şabân-ı Velî'nin halifelerinden Osman Efendi, Kazancı Hayreddin Efendi, Abdülbâkî Efendi ve Muhyiddîn Efendi'nin menkıbeleri anlatılmıştır (Aşkar, 2012: 126).

1.1.2.2. Türbenâme: Ömer Fuâdî'nin bu eseri, Şeyh Şabân-ı Velî Türbesi'nin yapılışını anlatmaktadır. Mensur olarak kaleme alınan eserde zaman zaman manzum kısımlara da yer verilmiştir. Bu eser, L. Nihal Yazar tarafından yayımlanmıştır (1985).

1.1.2.3. Risâle-i Virdiyye: Şabâniyye tarikatının âdâb ve usûllerini anlatan bu eserde seyr-i sülûk, zevk, tecellî, fakr, zikir, rüyâ, varidât, etvâr-ı seb'a, halvet, cezbe, cem ve fark, akıl, nefis, ruh ve kalbin birbiriyle ilişkileri vb. konular üzerinde durulmuştur (Ünal, 2008: 89).

1.1.2.4. Muslihu'n-Nefs: Nefsin ıslahı ile ilgili olan bu eserde nefs-i emmâre, nefs-i levvâme, nefs-i mülheme, nefs-i mutmainne, nefs-i râziyye ve nefs-i marziyyenin sıfatları anlatılmıştır (Özçelik, 2012: 13).

² Ömer Fuâdî'nin hayatı ile ilgili olan bu bölüm şu eserlerden derlenmiştir: Yazar, 1999: 8-16; Ünal, 2008: 5-8; Özçelik, 2012: 5-8; Sever ve Tatçı, 2012: 342-346.

³ Ömer Fuâdî'nin eserleri ve eserlerinin nüshaları ile ilgili bilgi için bkz.: 20-21 Mayıs 2016 tarihlerinde düzenlenen I. Uluslararası Abana Sempozyumu'da Mücahit Kaçar, Mevlüt İlhan ve Ahmet Akdağ tarafından sunulan "Kastamonulu Âlim ve Şâirlerin Türkiye Yazma Eser Kütüphanelerinde Yer Alan Eserleri" adlı bildiri.

1.1.2.5. Risâle-i Halvet: Bu eser, Hazret-i Peygamber'in halvet tecrübesinin yanı sıra halvetin tanımı, usûlü, faziletleri, mertebeleri ve halleri hakkında bilgi vermektedir (Ceren ve Çavuş, 2014: 565-566).

1.1.2.6. Risâle-i Zikr: Zikrin hallerini anlatan bu eserde Kur'ân-ı Kerîm'deki zikre dair bir ayetin Necmüddîn Râzî ve Kadı Beyzâvî tarafından yapılan tefsirleri, zikr-i hafî ve Hazret-i Peygamber'in sahabelerine gösterdiği zikir yöntemleri vb. konular üzerinde durulmuştur (Ünal, 2008: 23).

1.1.2.7. Beyânü'l-Esrâr: Bu eser Arapça olup insanlar ile ruhların halleri, ehl-i tasavvufun özellikleri, namaz, oruç, zekât ve hac gibi ibadetleri konu edinmiştir. Eserin Kastamonu İl Halk Kütüphanesi 3670/13 numarada bir nüshası bulunmaktadır.

1.1.2.8. Risâle-i Sadefiyye: Manzum olarak kaleme alınan bu eser, nefsin mertbelerini anlatmaktadır (Sayacı, 2003: 20).

1.1.2.9. Mecmûa-i İlâhiyyât: Halvetiyye tarikatı ve bazı kandil gecelerinin önemi ile ilgili ilahiler içeren bu eser, Mustafa Tatcı ve Mustafa Sever tarafından yayımlanmıştır (2012).

1.1.2.10. Kasîde-i Pendiyye: 133 beyitten müteşekkil olan bu eser, bazı sosyal ve dini-tasavvufî konularla ilgili nasihat ve eleştiriler içermektedir (Yekbaş, 2012: 363).

1.1.2.11. Bülbüliyye: 1190 beyitten oluşan bu eser, Feridüddîn Attâr'ın Bülbül-nâme'sinden mülhem olarak yazılmıştır. Eserde bübülün bazı kuşlar tarafından Hazret-i Süleymân'a şikâyet edilmesi konusu işlenmektedir (Yazar, 2004: 38).

1.1.2.12. Risâle fî Etvâri's-Sebât li'n-Nebiyîn: Bu eser, İslâmiyyet ve peygamber kıssaları ile ilgilidir (Kaçar vd. 2016).

1.1.2.13. Şerhu Virdü's-Settâr: Bu eser, Vird-i Settâr duasının şerhidir. Eserde Kur'ân-ı Kerîm, hadîs-i şerîf ve kelâm-ı kibârdan alıntılar yapıldığı görülmektedir. Eserin İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Yazmaları 484/2 numarada bir nüshası kayıtlıdır (Kaçar vd. 2016).

1.1.2.14. Risâle-i Tevhîd: Arapça olan bu eser, tevhîd konusunu anlatmaktadır.

1.1.2.15. İnsanın Âlem-i Ervâhdan Âlem-i Suffiye Ne Tarîkle Nüzûl Edüb ve Ne Tarîkle Urûc Edeceği Hakkında Risâle: Bu eser, insanın yaratılışını tasavvuftaki âlemler meselesi üzerinden anlatmaktadır. Eserin İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Yazmaları 836/2 numarada bir nüshası kayıtlıdır (Kaçar vd. 2016).

1.1.2.16. Risâle fî Hükmi'l-Mubâya'at: Bu eser, alışverişin âdâb ve erkânını anlatmaktadır (Kaçar vd. 2016).

1.1.2.17. Risâle-i Müsellesât: Bu eser, Hz. Peygamber'in "Dünyada bana üç şey sevdirdi; güzel koku, hanımlar ve gözümün nuru namaz" hadisi üzerine kaleme alınmıştır (Ünal, 2008: 25).

1.1.2.18. Silsile-nâme: Ömer Fuâdî'nin bu eseri, Şabâniyye tarikatının şeyhleri hakkında bilgi vermektedir. Eserde aynı zamanda bu söz konusu şeyhlerin menkıbeleri de nakledilmiştir (Ünal, 2008: 25).

1.1.2.19. Risâle-i Hâbiyye (Vâkiât): Hamdullah Hamdî'nin Yûsuf u Züleyhâ adlı mesnevisinden etkilenilerek yazılan bu eser, rüya hakkındadır (Zavotçu, 2007: 108).

1.1.2.20. Risâle-i Şevkiyye fî Devrânü's-Sûfiyye: Bu eser, Müftü Ali Çelebi'nin Devrân-ı Sûfiyye adlı eserinin şerhidir (Kaçar vd. 2016).

1.1.2.21. Aseliyye: Bu eser, Hazret-i Peygamber'in "Benim ümmetim yıldızlar gibidir" hadisi üzerine yapılan açıklama ve yorumlardan müteşekkildir (Ünal, 2008: 23).

1.1.2.22. Risâle-i Gül-âbiyye: Bu eserle ilgili çalışmamızın ikinci bölümünde ayrıntılı bilgi yer almaktadır.

2. RİSÂLE-İ GÜL-ÂBİYYE

Ömer Fuâdî'nin Risâle-i Gül-âbiyye'yi ne zaman telif ettiğine dair kaynaklarda herhangi bir kayda rastlanmamıştır. Eserin mevcut nüshalarında da telif tarihine dair herhangi bir kayıt bulunmamaktadır. Eserin şimdilik 8 nüshası tespit edilmiştir. Bu nüshalardan yedisi Türkiye kütüphanelerinde biri ise Mısır Milli Kütüphanesi'nde kayıtlıdır.

2.1. Risâle-i Gül-âbiyye'nin Nüshaları

2.1.1. İ.B.B. Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Yazmaları 614/16

Seyyid İbrâhîm Atpazarî tarafından H. 1191/M.1777 yılında istinsah edilen bu nüsha, adı geçen numarada kayıtlı bulunan külliyyatın 91a ile 95b sayfaları aralığındadır. Her sayfasında 23 satır bulunan bu nüshanın dış kenar ebatları 210x160 mm ve iç kenar ebatları ise 160x100 mm'dir. Eserde başlık ve söz başları kırmızı mürekkepli kalemle yazılmıştır. Çalışmamızda Risâle-i Gül-âbiyye'nin transkripsiyonlu metni için bu nüsha kullanılmıştır.

2.1.2. İ.B.B. Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Yazmaları 628/3

37b-42a sayfaları aralığında bulunmaktadır. Bu nüshanın kim tarafından istinsah edildiği bilinmemektedir. Ancak nüshanın kayıtlı bulunduğu külliyyatın içerisindeki diğer eserlerin sonunda müstensih olarak Dervîş es-Seyyid İbrâhîm Edhem İbn es-Seyyid Muhammed Yazıcı ismi zikredilmiştir. Külliyyatın içerisindeki bütün eserlerin aynı hat ile yazılmış olmasından hareketle söz konusu külliyyatın tamamının adı geçen müstensih tarafından istinsah edilmiş olması muhtemeldir. Bahsedilen külliyyatın içerisindeki eserlerden ikisinin sonunda istinsah tarihi olarak H. 1264/M. 1847 yılı verilmiştir. Risâle-i Gül-âbiyye'nin sonunda ise H. 1013/M. 1604 yılının reb'ül-evvel ayı istinsah tarihi olarak verilmiştir. Ancak eserin müellifi Ömer Fuâdî'nin vefat yılı 1636'dır. Dolayısıyla 1604 yılının, eserin telifine işaret etmek için verilmiş olması ihtimalinin yanı sıra sehven yazılmış olması da ihtimal dâhilindedir. Eserin bu nüshası diğer nüshalara kıyasla bazı eksik ve hatalı kelimeler içermektedir. Nüshada başlık ve söz başları kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

2.1.3. İ.B.B. Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Yazmaları 969/7

Müstensihi ve istinsah tarihi belli olmayan bu nüsha talik hatla yazılmış olup ilk ve son sayfa hariç her sayfasında 19 satır bulunmaktadır. 215x130 mm ve 150x80 mm dış ve iç ebatlara sahip olan bu nüsha, adı geçen numarada kayıtlı eserin 47b ile 53b sayfaları aralığındadır. Bu nüshada da başlık ve söz başları kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

2.1.4. Milli Kütüphane Yazmaları 06 Mil Yz A 2196/6

Türbedâr-ı Merkez Efendi, Dervîş Ahmed tarafından H. 1227/M. 1812 yılında istinsah edilen bu nüsha, söz konusu numarada kayıtlı eserin 39b-48b sayfaları arasında bulunmaktadır. Nesih hatla yazılmış olan bu nüshanın ilk ve son sayfaları hariç her sayfasında 19 satır bulunmaktadır. Sırtı bordo meşin, miklebli ciltten ayrı mukavva bir cilt içerisinde bulunan bu nüsha, su yollu filigranlı kâğıda yazılmıştır. Nüshanın söz başları kırmızı, cetvelleri açık yeşil olup yaprakları rutubet lekeli.

2.1.5. Koyunoğlu Müzesi Kütüphanesi Türkçe Yazmaları 10763:

Bu nüshanın müstensihi ve istinsah tarihi belli değildir. Rik'a hattıyla yazılan eserin her sayfasında 23 satır mevcuttur.

2.1.6. İstanbul Millet Kütüphanesi Ali Emiri Koleksiyonu 34 Ae Şeriyye 1181/6

İbrâhim b. Âlî tarafından istinsah edilen bu nüsha nesih hatla yazılmıştır. Söz konusu numarada kayıtlı eserin 55-61. varakları aralığındadır.

2.1.7. İstanbul Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi Türkçe Yazmaları 938/2

Her sayfasında 17 satır bulunan bu nüsha rik'a hattıyla aharlı kâğıt kullanılarak yazılmıştır. 208x132 ve 145x178 mm dış ve iç ebatlarına sahip olan bu nüshanın müstensihî ve istinsah tarihi bilinmemektedir.

2.1.8. Mısır Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları Mecâmi Türkî 8

"Risâle-i Kelâbiye" başlığıyla kayıtlı bulunan bu nüsha hakkında yeterli malumatımız bulunmamaktadır.

Risâle-i Gül-âbiyye'nin eldeki mevcut nüshalarından en eski tarihli İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kütüphanesi Osman Ergin Yazmaları 628/3 numarada kayıtlı bulunanıdır. Bu nüshanın sonunda H. 1013/M. 1604 tarihi bulunmaktadır. Ancak bu nüshanın yukarıda tavsifinin yapıldığı bölümde değinildiği gibi söz konusu tarihin sehven yazılmış olması muhtemeldir. Aynı zamanda bu nüshanın diğer nüshalarla yapılan mukayesesi sonucu anlam ve gramer bakımından hatalı birçok kelime ve ibare içerdiği tespit edilmiştir. Bu nedenle eserin söz konusu nüshası yerine diğer nüshalarından istinsah tarihi en eski olup en az hata içeren nüshasının çalışmamızın asıl nüshası olarak seçilmesi uygun bulunmuştur. Bu kaideye İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kütüphanesi Osman Ergin Yazmaları 614/16 numarada kayıtlı bulunan nüsha uyduğundan çalışmamızda söz konusu nüsha esas alınarak eserin metninin transkripsiyonlu olarak Latin alfabesine aktarımı yapılmıştır. Eksik ve hatalı kelime veya ibareler içeren İ.B.B. Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Yazmaları 628/3 numarada kayıtlı nüshanın haricindeki diğer nüshalar arasında birkaç kelimeye gelen bazı ekler haricinde herhangi bir fark olmadığından çalışmamızda eserin tenkitli metni yapılmamıştır.

2.2. Risâle-i Gül-âbiyye'nin Muhtevası

Eser, besmele ile başlamaktadır. Besmeleden sonra Cenâb-ı Hakk'a hamd ü senâ, Hazret-i Peygamber, dört halife ve Hazret-i Peygamber'in ashâbına dualar edilen bir bölüm gelmektedir.

Besmele ve salvele bölümlerinden sonra eserin sebab-i telifine geçilmiştir. Müellif, sebab-i telif bölümünde Mevlânâ'nın Mesnevî'sindeki

کرچه کل بگذشت و کلشن شد خراب

بوی کل را از که یابیم از کلاب

beytini zikretmiş ve beyitte Cenâb-ı Hakk'ın tecellisine şahit olan kâmil kimselerin, O'nun zâtının tecellisini görmenin sevinciyle gönülleri ferah bir şekilde sonsuza kadar O'nun zâtının cemâlini seyretmekten bir an uzaklaşmayıp sevgilinin ayrılığı ile gamlanmadıklarına işaret edildiğini belirtmiştir. Müellif, Kastamonu'da medfûn bulunan Şeyh Şaban Efendi'yi de bahsedilen kâmil kimseler arasında göstererek methettikten sonra bu eseri, kemâl sahiplerinin araştırma ve açıklamalarından istifade ederek Cenâb-ı Hakk'ın tecellisinin mertebelerini açıklamak amacıyla kaleme aldığını dile getirmiştir.

Giriş ve sebab-i telif bölümlerinden sonra eserin ana kısmı başlamaktadır. Eserin ana kısmı iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Allah'ın esmâ ve sıfatları yönünden tecellisinin üç mertebesi ele alınmıştır. "Makâle-i Lübbiyye" başlığını taşıyan ikinci bölümde ise tecellinin mertebeleri ve sâlikin seyr-i sülûk yolculuğundaki makamları anlatılmıştır.

Eserin ilk bölümünü oluşturan mertebelerden birinci mertebede ilahi irfan talibinin marifetullâh'ta kemâl derecesine varamayıp akl-ı ma'âş ile akl-ı ma'âd arasında gidip geldiği, kalbini ve ruhunu tam anlamıyla tasfîye edemeyip onları zulmânî tabiatının kirinden

arındıramadığı, hayvânî tabiatının kuvvetlerinin rûhânî kuvvetlerine galip geldiği ve bu yüzden yedi tavrıdan ancak fiilleri yok etme tavrına hazır duruma geldiği belirtilmiştir. Bu mertebedeki bir tâlibin, gül bahçesine gidip bir gül alıp ondan koku alırken o gülün solması ve gül mevsiminin vaktinin geçmesi sonucu tekrar gül mevsimi gelinceye kadar gül kokusundan mahrum kalan kimse gibi Allah'ı zikretmenin lezzetlerinden mahrum kalacağı vurgulanmıştır. Hakikî tâlibin, dünyanın geçici lezzetlerine yönelik çabasını terk edip muhabbet şarabından içmedikçe, manevi feleklere yükselmek ve nefsin mertebelerini tamamlamak için ruhlar ve cisimler âlemindeki tavırları hakkıyla anlamadıkça a'lâ-yı illiyinde ve tecellinin bu mertebesinde ebedi kalamayacağı belirtilmiştir. Müellif, konuyla ilgili Mesnevî'den 9 beyit misal getirdikten sonra fiillerin tecellisine dair olan birinci mertebede fiillerin tecellisi hakkıyla anlaşılmadıkça sıfat ve isimlerin tecellisinin anlaşılmayacağı ve sıfatların tecellisi hakkıyla anlaşılmadıkça da zâtın tecellisinin anlaşılmayacağı söylemiştir.

İkinci mertebede ilahi bilgiye ulaşmak isteyen tâlibin nefis, rûh, kalp ve aklın mertebelerine vâkıf olması hususu üzerinde durulmuştur. Bu mertebede nefis, emmâre, levvâme ve mülhime mertebelerini aşarak mutma'inneye; rûh, hayvânî bağlardan kurtulup insanlık mertebesine; kalp, sadr tavrından geçip kalb-i selîme; akıl ise dünyalık düşüncelerden arınarak âhîret düşüncesine ulaşır. Bu mertebedeki tâlibin, ilahi isim ve sıfatların tecellisine mazhar olup zâtın tecellisine ulaşmadığı ve eşyanın hakikatlerini ancak ilimle bildiği vurgulanmıştır. Bu mertebedeki tâlibin durumu, gülün kokusu çok sürse de gül devri geçip de gülden eser kalmayınca gül suyunda kokunun kalacağını bilip gül devri gelinceye kadar gül kokusundan uzak kalmamak için gülden gül suyu çıkarmak gerektiğini bildiği halde o kokuyu elde etmeye muktedir olamayan kimsenin durumuna benzetilmiştir.

Üçüncü mertebede ise şeriat-ı Muhammediyye ve tarikat-ı Ahmediyye ile amel eden hakiki tâlibin, Cenâb-ı Hakk'ın rızasını kazanmak maksadıyla nefsin, ruhun, kalbin ve aklın mertebelerini tamamlayarak O'nun zâtının tecellisine mazhar olacağı vurgulanmıştır. Müellif, konuyla ilgili kendisine ait 5 beyitlik bir şiir ile sahibi bildirilmeyen 1 beyit misal getirmiştir. Ömer Fuâdî, üçüncü mertebedeki tâlibin durumunu ise gül kokusundan bir an bile ayrı düşmemek için Allah'ın verdiği yetenekle gülden gül suyu çıkarmasını bilen ve bu sayede gül mevsimi geçse dahi gül kokusundan hiçbir zaman mahrum kalmayan kimsenin durumuna benzetmiştir. Ömer Fuâdî, bu benzetmeyi yaptıktan sonra kendisine ait 8 beyitlik Farsça bir şiiri konuya misal getirmiştir.

Müellif, eserin birinci bölümünde söz konusu üç mertebeyi açıkladıktan sonra "în makâle-i Lübbiyye Temsîl-i Risâle-i Gül-âbiyye-est" başlığıyla esere bir bölüm daha eklemiştir. Bu bölümde de tâlibin yalnızca Cenâb-ı Hakk'ın fiil ve sıfatlarının tecellisi ile yetinmeyip zâtının tecellisine mazhar olabilmek için gayret etmesi gerektiği gül ve gül suyu misalleri üzerinden anlatılmıştır. Müellif, bu bölümde seyr-i sülûk yolcusunun seyr-i ma'allâh, seyr-i billâh, seyr-i fillâh ve seyr-i anillâh olarak adlandırılan mertebelerdeki urûcunu misallerle anlatmıştır. Bu bölümde konuyu örneklendirmek üzere müellife ait iki şiire, Hazret-i Peygamber'e atfedilen bir söze, Cüneyd-i Bağdâdî ile Abdulkâdir Geylânî'nin birer sözlerine ve Hasan Basrî ile Ömer bin Abdülazîz arasındaki bir mektuplaşmaya yer verilmiştir.

2.2. Risâle-i Gül-âbiyye'nin Dil ve Üslûbu

Eserde genellikle Arapça-Farsça kelime ve tamlamamalardan oluşan secili bir dil kullanılmıştır. Söz gelimi sebep-i telif bölümündeki "beyt-i şerîf ve kelâm-ı latîflerinde zümre-i erbâb-ı vücûd-ı hakâniden ve cümle-i aşâb-ı şühûd-ı Rabbâniden şafâ-yı rûhânî-i vâhid ve tecellî-i Rabbânî-i şâhidân olan kâmilîn ü mükemmilîn sürûr-ı şühûd-ı tecellî-i zâtla ebedü'l-âbâd mesrûrül-bâl ve mevfûrül-hâl olup seyr-i cemâl-i zât-ı zül-celâlden bir ân dūr u mehcūr olmayup hecr-i yâr ile pür-melâl olmadıklarına Hazret-i Mevlânâ remz ü işâret buyurmuşlardır" (vr. 91b) cümlesinin altı çizili kısımlarında da görüldüğü gibi eserin genelinde secili bir söyleyiş tercih edilmiştir.

Müellif, ele aldığı konuyla alakalı zaman zaman ayet, hadis, şiir ve kelâm-ı kibârdan misaller getirmiştir.

Eserde ele alınan tasavvufî mertebeler hakkında bilgi verildikten sonra söz konusu mertebelerin daha iyi anlaşılabilmesi için temsillerle desteklendiği görülmektedir.

Ömer Fuâdî, ele aldığı konularla ilgili başka şair ve âlimlerden beyitler misal getirdiği gibi kendi şiirlerden de misaller getirmiştir. Misal getirilen bu şiirlerin bir kısmı Türkçe, bir kısmı ise Farsçadır.

Eserde isimleri zikredilen Mevlânâ, Cüneyd-i Bağdâdî, Hasan Basrî, Şeyh Şabân Efendi vb. gibi zâtlar, saygı ve övgü içeren sıfatlarla methedilmiştir. Söz gelimi Mevlânâ için "... zümre-i evliyâdan ve zübde-i aşfiyâdan gül-i gülzâr-ı 'irfân ve bülbül-i gülistân-ı Meşnevî-i mağz-ı Kur'an ya'nî Hazret-i Mevlânâ Celâlüddînü'r-Rûmî kâdesellâhu sırrahu'l-metîn ve ravvaḥallâhu rûḥahu'l-emîn ..." (vr. 91a-91b) ifadeleri ve Cüneyd-i Bağdâdî içinse "... ekmelü'l-müdaḫḫîḳîn ve efḍalü'l-muḥaḫḫîḳîn ḳuṭb-ı hâdî Cüneyd-i Bağdâdî kâdesellâhu sırrahu'l-'azîz ḥazretlerinüñ ..." (vr. 95a) ifadelerinin kullanıldığı görülmektedir.

3. METİN

[91a] Risâle-i Gül-âbiyye li-Şeyḫ 'Ömerü'l-Fu'âdî kâdesellâhu sırrahu

Bismillâh irrahmân irrahîm

Ḥamd-i bî-hadd ve şenâ-yı bî-'add ân-Ḥâlîḳ-ı Eḥad ve Râzîḳ-ı Şamed-râ ki rûḫ-ı 'avâlim-i kübrâ ve fütûḫ-ı a'nî 6 -ve menba 5 'afkan qâb qûsûnîn au anî 5 -ve mazḥar 4 'wma yntuḳ 'en aḥwî 4 -ve menba 5 'afkan qâb qûsûnîn au anî 5 -ve mazḥar 4 'wma yntuḳ 'en aḥwî 4 be-nûr-ı Ḥaḳ ve sebeb-i zuhûr-ı nûr-ı vücûd-ı mutlaḳ Ḥazret-i Risâlet-penâḥ Muḥammed resûlullâḥ şallâllâhu 'aleyhi ve sellemün zât-ı şerîfi ve vücûd-ı laṭîfi gülünden tecellî-i zâtî gül-âbın çıkarup yedd-i esmâ vü şıfâtıla 'amme-i mevcûdât ve kâffe-i maḥlûkât üzerine reşş idüp her birini zâhir ü bâṭın ve maḥfi vü peydâ vücûd-ı ḥaḳḳânî ile mürevveḫ ü muşaffâ eylemişdür. Ve dürüd-ı nâ-maḥdûd ber-ân Aḫmed ü Maḥmûd ki vücûd-ı ḥaḳîḳisini fi'l-ḥaḳîḳa sır-ı Ḥaḳ ṭlâḳ olan ḳalem-i a'lâ vü berzah-ı ekberden izḥâr idüp sebeb-i vücûd-ı 'âlem-i kitâb-ı ekber ve bā' iş-i zuhûr-ı gül-i gül-âb-ı mu'atṭar kılmışdır. Ve dürüd-ı bî-şumâr ber-ân çehâr-yâr-ı kibâr ve aşḫâb-ı büzürgvâ[r] ki aḳvâl-i şerî'at gülünden ef'âl-i ṭarîḳat micmerinde aḫvâl-i ḥaḳîḳat gül-âbın çıkarup zücâc-ı şâfi gibi ḳalb-i vâfileri şîşesine derc idüp hevâ-yı zendeḳa vü ilḥâd ve muḳtezâ-yı tefriḳa-i küfr ü fesâddan maşûn u maḥfûz olmaḳçün ḥabl-i metîn-i şer'-i mübîn ile aḡızların 'aḳd-ı muḥkem ile 'aḳd ve lisânların ḥıfz-ı müstahkem ile ḥıfz idüp bu revâyiḫ-i râḫat-baḫşla kendüler kemâ-kân mesrûr-ı pür-şafâ olduklarından mâ-'adâ feyz-i Raḫmânî ve 'ilm-i Rabbânî ile ḳulûb-ı evliyâ-yı 'izâm ve ahâlî-i 'irfân-ı kirâma daḫi bi-kemâlihi i'tâ vü iṣâl eylemişdür.

Sebeb-i Tahrîr-i Risâle-i Gül-âbiyye-est: Ba' dehü ḥamd-i Ḥudâ-yı ḳadîm ve dürüd-ı resûl-i kerîm ve çehâr-yâr-ı güzîn-i mürşidîn ve âl-i aşḫâb-ı mühtediyîin-i râşidîn bu tesvîd-i risâle ve temhîd-i maḳâleden murâd-ı efḳaru'l-'ibâd ve merâm-ı ad'afu'l-Fu'âdî oldur ki zümre-i evliyâdan ve zübde-i aşfiyâdan gül-i gülzâr-ı 'irfân ve bülbül-i gülistân-ı Meşnevî-i mağz-ı Kur'an ya'nî Hazret-i Mevlânâ Celâlüddînü'r-Rûmî kâdesellâhu sırrahu'l-metîn ve ravvaḥa[91b]llâhu rûḥahu'l-emîn kitâb-ı Meşnevî-i Ma'nevîlerinde buyurur meşnevî

کرچه کل بکنشت و کلشن شد خراب

بوی کل را از که یابیم⁷ از کلاب⁸

⁴ O, nefis arzusuyla konuşmaz (Kur'an-ı Kerim, Necm: 3).

⁵ (Peygamberlere olan mesafesi) iki yay aralığı kadar yahut daha az oldu (Kur'an-ı Kerim, Necm: 9).

⁶ Kalp, (gözün) gördüğünü yalanlamadı (Kur'an-ı Kerim, Necm: 11).

⁷ کلزارم بیابم: کل را از که یابیم [metin].

Neşr bu beyt-i şerîf ve kelâm-ı laîflerinde zümre-i erbâb-ı vücûd-ı haqqâniden ve cümle-i aşhâb-ı şühûd-ı Rabbâniden şafâ-yı rûhânî-i vâhid ve tecellî-i Rabbânî-i şahidân olan kâmilin ü mükemmilin sürür-ı şühûd-ı tecellî-i zâta ebedü'l-âbâd mesrûrül-bâl ve mevfûrül-hâl olup seyr-i cemâl-i zât-ı zül'-celâlden bir ân dür u mehcür olmayup hecr-i yâr ile pür-melâl olmadıklarına Hâzret-i Mevlânâ remz ü işâret buyurmuşlardır. Maḥmiyye-i Kaşamonîde mu'în-i tâlib-i haḫ ve mercî'-i murâğıb-ı vücûd-ı muṭlaḫ olan seccâde-i merâm-baḫşları ḫurbında medfûn u âsûde şeyḫümüz sultânımız ḫuṭb-ı 'âlem ve ğavs-ı benî Âdem sultânul-'ârifîn ve bürhânul-vâsılîn şeyḫül-meşâyih ve berzaḫul-berzaḫ mürşid-i kâmil ve muvaḫhid-i vâsıl maṭla'-ı âftâb-ı sa'âdet ve menba'-ı mâhtâb-ı kerâmet eş-Şeyḫ Şa'bân Efendi ḫaddesellâhu sırrahu'l-'âlî ve ravvaḫallâhu rûhahu'l-müte'âlî ḫâzretlerinin ḫâl-i rûhânî ve sırr-ı sübhânileri ile ol müferriḫül-bâl ve müfettiḫül-kâl ve müreccihül-hâl ya'nî Hâzret-i Feyyâz-ı Muṭlaḫ mu'în ü zâhir olup ümîddür ki feyz-i Raḫmânî ve 'avn-i Rabbânî ile erbâb-ı işârât ve aşhâb-ı kemâlât taḫḫîḫât u te'vîlâtı üzere 'âlâ-ḫadri'l-vus' ve'l-imbân şerḫ ü beyânı ve merâtib-i tecelliyât u maḫâmâta remz ü işârâtı müyesser olup ol ḫudâ-yı zül'-celâl ve İzid-i müte'âl bu maḫâl-i bî-ḫalâlden keşf-i zevḫ ü ḫâl ve fetḫ-i maḫâm-ı bî-misâl müyesser ide âmîn. Yâ muşliḫa'l-bâl ve yâ dâfi'ul-melâl ve yâ mübeddilül-kâl ile'l-hâl ve yâ muḫavvilül-hâl ilâ aḫseni'l-hâl ve fâtiḫül-ḫulûb ve yâ ḫâşifül-kürüb ve yâ ğâfirü'z-zünüb min vaḫti't-ṭulû' ilâ vaḫti'l-ğurüb ve yâ delîlül-müteḫayyirîn ve yâ ḫâdi'l-muḫillîn bi-hidâyet-i âmîn. ¹⁰ اهينَا الصِرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ۙ بِ- inâyet-ve bi

Ey muḫibb-i şâdiḫ ve mürîd-i 'âşîḫ bil ve âĝâḫ ol ki tâlib-i ma'ârif-i ilâhiyye ve râĝıb-ı esmâ'iyye olanların revâiyih-i ḫaḫâyîḫ-ı Rabbâniyyeden şafâlanmasınun¹¹ merâtibine aşlâ ğâyet ve ḫat'an nihâyet yoḫdur. Nitekim Haḫ sübhânehu tebâreke ve te'âlânun emvâc-ı baḫr-i esmâ vü şîfâtına ğâyet ve lücce-i zâtına nihâyet yoḫdur ammâ zevḫ-i tām ile ma'rifete vâsıl ve şühûd-ı bî-encâm ile [92a] ḫaḫîḫate mütevâsıl olan ehlullâḫ mâ-beynlerinde fütûḫât-ı şelâse muḫtezâsınca feyz-i muḫaddesden iḫtizâ-yı ḫâlîle ḫâle gelen üç mertebedür ve her fetḫden ḫâşîl ü zâhir olan dâ'ire daḫi üçdür ve bu dâ'ire-i şelâse daḫi üç nev'dür ki fenâ-yı şelâse ve tecellî-i şelâse ve tevḫîd-i şelâse itlâḫ ve i'tibâr olunur.

Bu tertîb üzere merâtib-i mezbûreden mertebe-i ulâ oldur ki tâlib-i 'irfân-ı İlâhî ve râĝıb-ı ḫâl-i ğayr-ı mütenâhî ma'rifetullâḫda şühûd-ı kâmile vâsıl olamayup tevḫîde ve uşûl-i esmâya iştiĝâlî zîkr-i lisânî vü ḫâlî olup zîkrî ve fikrî ĝâḫ mertebe-i 'aḫl-ı ma'âş ve nefis-i ma'âşda ve ĝâḫ mertebe-i 'aḫl-ı ma'âd ve nefis-i ma'âdda olup ḫalb ve rûḫı daḫi tamâm taşfiye vü taḫliye bulmayup ve denes-i ṭabî'at-ı zûlmâniyyeden taḫîr-i tām müyesser olmayup ḫuvâ-yı ṭabî'at-ı ḫayvâniyye ḫuvâ-yı ḫâlet-i rûḫâniyye üzerine ĝâlib olup merâtib-i fenâ-yı şelâse zâhir olmamaḫla tecelliyât-ı şelâse ve tevḫîdât-ı şelâse daḫi zâhir olmayup eṭvâr-ı seb'adan sivüm ḫuvvetiyle ancaḫ ifnâ-yı ef'âle müteḫeyyî vü müsta'idd olup zîkrî elfâz-ı esmâ mülâḫazası ve taḫayyüli ile olur ḫattâ elfâz-ı esmâ ve taḫayyüli ḫâṭır-ı zâkirden dür u ĝâ'ib olduḫda ḫükm-i telvîn-i muṭlaḫ ile revâiyih-i 'irfân ve şafâ-yı zîkr-i Yezdândan dür u mehcür olup tekrâr mertebe-i zîkre varınca mezkûrden nisyân vâḫi' olur. **Temsîl** bir tâlib gül-i gülistâna varup gül alup yâḫod baĝbân elinden gül vâsıl olup râyiḫalanur iken ol gül şolup fenâyâ varup ve devr-i gül geḫüp ve güleşen ḫarâb olsa tekrâr devr-i gül gelince büy-ı gülden maḫrûm olduĝı gibi ol daḫi şafâ-yı 'irfân ve revâiyih-i zîkr-i Yezdândan maḫrûm olur. İmdi ma'lûm oldu ki tâlib-i haḫ ve râĝıb-ı vücûd-ı muṭlaḫ evvelâ dünyâ-yı dünun şafâ-yı 'âcilini ve şafâ-yı bî-beḫâsinun ḫuşûline sa'y-ı bâṭılını terk idüp âstâne-i pîr-i 'âmil ve ḫuzûr-ı mürşid-i kâmil ve sa'y u ceḫd-i fâzıl ile şarâb-ı muḫabbeti nüş idüp ve nüşende-i mest ve bî-hüş-ı hüş olup bu şafâda dest-i 'aşḫla ve libâsını çâḫ itmeden denes-i zemâyim-i seb'adan pâḫ olmayup ve ḫâḫ-i mezellet-i ṭabî'atden ḫurûc için eflâḫ-ı ma'neviyyeye 'urûc ve merâtib-i enfüsiyyeyi tekmîl için 'âlem-i ervâḫda ve ecsâmda

⁸ "Gül solunca ve gül bahçesi harap olunca gül kokusunu kimden bulalım? Gül suyundan" (Karaismailoĝlu, 2007: 75).

⁹ Bizi doğru yola eriştir (Kur'an-ı Kerim, Fâtiha: 6).

¹⁰ Gazaba uğrayanların ve sapıklarınkine deĝil (Kur'an-ı Kerim, Fâtiha: 7).

¹¹ şafâlanmasınun: Kullandığımız nüshada "şafâlanmeklerinin" şeklinde yazılan bu kelimenin anlama binaen İBB Osman Ergin Yazmaları 628/3 numarada kayıtlı nüshadaki şekli tercih edilmiştir.

olan eṭvār u edvār u ekvār-ı tis'aya dūrūc itmeden rūḥ-ı a'zama ve ervāḥ-ı ḳudsiyyeye vāşıl olamayup a'lā-yı 'illiyyinde dā'im ve mertebe-i tecellide ḳā'im olamaz imiş. Bu [92b] ma'nādandır ki Ḥāzret-i Mevlānā ḳaddesellāhu sırrahu'l-a'lā ḥāzretleri Meşnevî-i Şeriflerinde buyurlar meşnevî

هر که را جامه ز عشقی چاک شد
اوز حرص و عیب کلی پاک شد¹²

شاد باش ای عشق خوش سودای ما
ای طبیب جمله علت‌های ما¹³

جسم خاک از عشق بر افلاک شد
کوه درر قص آمد و چالاک شد¹⁴

چونکه کل رفت و کلهستان درگذشت
نشوی زان پس ز بلبل سرگذشت¹⁵

دو دهان داریم کویا همچونی
یک دهان پنهان در لب‌های وی¹⁶

یک دهان نالان شده سوی شما
های هوی در فکنده در هوا¹⁷

جمله معشوقست و عاشق پرده
زنده معشوقست و عاشق مرده¹⁸

چون نباشد عشق را پروای او
او چو مرغی ماند بی پروای او¹⁹

من چه گونه هوش دارم یک نفس
چون نباشد نور یارم پیش و پس²⁰

¹² "Her kimin libâsı bir aşktan yırtıldı ise, o hırstan ve ayıptan tamâmiyle temiz oldu" (Konuk, 2004: 90).

¹³ "Aferîn! Ey bizim latîf, fâideli olan aşkımız; ey bizim bütün illetlerimizin hekîmi!" (Konuk, 2004: 91).

¹⁴ "Toprak cisim, aşktan felekler üzerine gitti. Dağ raksa geldi ve çâlâk oldu" (Konuk, 2004: 91).

¹⁵ "Vaktâki gül gitti ve gülistan geçti, ondan sonra bülbülden sergüzeşt dinleyemezsin" (Konuk, 2004: 93).

¹⁶ "Biz ney gibi süsleyici iki ağız tutarız. Bir ağız onun dudağında gizlidir" (Konuk, 2008: 29).

¹⁷ "Bir ağız sizin tarafınıza nâlân olmuştur. Havaya bir hây u hüy bırakmıştır" (Konuk, 2008: 30).

¹⁸ "Hep ma'sûktur ve âşık bir perdedir; diri olan ma'sûktur ve âşık bir ölüdür" (Konuk, 2004: 94).

¹⁹ "Vaktâki onun aşka meyli olmaya, o, kanatsız bir kuş gibi kaldı; vay ona!" (Konuk, 2004: 94).

²⁰ "Eğer önde ve arkada, yârimin nûru olmasa, ben [tek nefesle] nasıl akıl tutarım" (Konuk, 2004: 94).

Neşr ve zıkr olunan merâtib-i İlähiyenün taḥakkük-ı fenâlarından sonra mer-tebe-i ülânun kemâl-i zühürü bâ' iş-i zühür-ı tecellî-i ef' âldür ki tecellî-i ef' âl bi-kemâlihi zâhir olmasa tecellî-i esmâ vü şîfât zâhir ü müteḥakkık olmaz ve tecellî-i şîfât bi-kemâlihi zâhir ü müteḥakkık olmasa tecellî-i zât daḥi zâhir [ü] müteḥakkık olmaz. Zirâ Ḥaḳ sübhânehu tebâreke ve te'âlâ ef' âli şîfâtın ve şîfâtı zâtın setr itmîşdür fefhem.

Mertebe-i sâniye oldur ki tâlib-i ma'ârif-i İlähiyye olduğı tavrına göre merâtib-i nefis ve merâtib-i rûḥ ve merâtib-i ḳalb ve merâtib-i 'aql teraḳḳi bulup nefis ki dâ'ire-i ma'âşdan geçüp şîfat-ı emmâre vü levvâme vü mülheme zâ'il olup tek-mil-i ma'âd idüp taḥşil-i tezkiye ide maḳâm-ı muṭma'inneye irişür ve rûḥ ki ta'alluḳ-ı ḥayvâniyyetden ḥalâş olup taḥşil-i taḥliye ide mer-tebe-i insâniyyete vâşil olur ve ḳalb ki tavr-ı şadrdan geçüp taşfiye bulmağla ḳalb-i selim olup ve jeng-i mâ-sivâdan pâk ola mir'ât-ı mücellâ vü cihân-nümâ olur ve 'aql ki fikr-i ma'âşdan fâriğ olup tek-mil-i ma'âd ki ide temyiz-i külliye ḳâdir olur. Ḥâşılı'ul-kelâm her biri bu vechle tek-mil-i merâtib idüp ṭabâyi'-i zulmâniyyeden nâşî olur ef'âl-i beşeriyye zâ'il ü muzmaḥil olup aḥvâl-i kevnîyye-i ḥaḳîkiyye ve şu'unât-ı vaşfiyye-i Rabbâniyye zâhir olup 'irfânı şühûda vâşil olmağla merâtib-i esmâ ve şîfât-ı İlähiyye tecellî idüp ve çeḥârüme degin mefâtiḥ-i eṭvâr-ı seb'a uşûl-i esmâya ve ümmehât-ı esmâya ve teḳâzâsına göre fûrû'-i esmâya [93a] keşfen ve zevken ve ḥâlen 'ârif olup maḫzar-ı tecellî-i esmâ vü şîfât-ı İlähiyye olur ve lâkin fenâ-yı şelâşeden ifnâ-yı vücûd-ı kemâlde olmamağla fenâ-ender-fenâ ve beḳâ-ender-beḳâ taḥakkük-ı tām ile müteḥakkık olmayup ḥaḳâyık-ı eşyâya 'ilmde kâmil ve tecellî-i zâta bi-kemâlihi vâşil olmaduğı eclden zât-ı zül'celâlî şühûd-ı esmâ vü şîfât yüzinden zıkr idüp sürür-ı zıkr ile mesrûr olur iken iḳtizâ-yı telvîn ḳable't-temkîn ile fark semtinden keşret-i esmâ vü şîfât ḡalebe idüp şühûd-ı vaḥdete esmâ ve şîfâtına taḡayyür gelmegin revâyiḥ-i zât-ı Yezdân ve şafâ-yı şühûd-ı 'irfân ile kemâ-kân mürevveḥ ü muşaffâ olamaz. Bu maḳâm-ı şerîfû's-şân tavr-ı çeḥârüm ḥükmiyle zühür ider. Tâlib bu maḳâmda keşf-i ma'nevî ḥâlinde tecellî-i şîfâtta ve ḳurb-ı nevâfilde olup tecellî-i zâta ve ḳurb-ı ferâ'ize daḥi ḳâbil ve müsta'id olmağın şafâ-yı revâyiḥ-i mezkûrdan dür olmamağla çâre taleb idüp fe-emmâ ne ḳadar cehd itse kemâl-i şafâ müyesser olmaz. **Temşil** bu tâlib-i sâlik ol şaḫsa beñzer ki bü-yü güli be-ḡâyet sürdi ammâ devr-i gül geçüp de ḥarâb olduḳda rû-yı 'âlemde bü-yü gülden eşer ḳalmayup illâ gül-âbda ḳalacağın bilüp şafâ-yı bü-yü gülden bir ân dür olmamağ için gülden gül-âb çıkarmağla râḡib olur ki devr-i gül gelince bü-yü güli gül-âbda bulup dâ'im şafâda ola ammâ gül-âb çıkarmağla ve ḳoḳı kemâlde olmayup ehliyyeti olmamağla gülden gül-âbı ḥüb u merḡüb râyîḥa ile çıkaramayup bu maḳûle gül-âbla gerçi bü-yü gülden dür olmaz ve lâkin kemâ-kân şafâ idemez ki tecellî-i esmâ vü şîfâtta ḳalan daḥi böyledür fefhem.

Mertebe-i sâlişe oldur ki mer-tebe-i sâniyede zıkr olunan ḥâlet üzere tâlib-i ḥaḳîkî ehl-i sünnet ve cemâ'atda şerî'at-ı Muḫammediyye ṭarîḳat-ı Aḫmediyye ile 'amel idüp maḳşad-ı aḳşâsı rızâ-yı ḥazret-i Ḥaḳ ve maṭlab-ı a'lâsı şafâ-yı 'irfân-ı vücûd-ı muṭlak olup nefisün ve ḳalbün ve rûḥun ve 'aḳluñ uçer merâtibün taḥşil ü itmâma ve sülûk-i ḥâlîş ile ṭarîḳatın tek-mil ü encâma irgürüp ḥâl ve şühûd-ı tām ile menâzil-i fenâ-yı şelâşe ve merâtib-i tecelliyât-ı şelâşe ve maḳâmât-ı tevḥidât-ı şelâşe ḥâşil olup maḫzar-ı tecellî-i zât ki vücûd-ı pervânesi şem'-i cem'e yanup ve bülbül-i dili 'ayn-ı güle vâşil olup imâm-ı şimâlî mertebesine irür ki nazarı 'âlem-i melekûta ve ceberûta ve ervâḥ-ı ḳudsîyyeyedür ve bu maḳâm celîlü'l-ḳadr tavr-ı pencümde [93b] zühür itmekle fenâ-ender-fenâya irişüp keşreti kemâl-i vaḥdete varup bidâyetinde nihâyet-i sefer-i evvel ve nihâyetinde nihâyet-i sefer-i şânî zühür idüp kemâlinde sefer-i sâliş ḥükmiyle temkîn-i şarfdâ ve maḳâm-ı cem'de ḳarâr ider. Ve tavr-ı şeşüme daḥi ta'alluḳ itmekle nihâyet sefer-i râbî' ḥükmi zühür idüp beḳâ-ender-beḳâyâ irişüp vaḥdeti keşrete varup fark-ı şânî ve fark-ı ba'dü'l-cem' ḥükminün teḳâzâsı ile telvîn ba'de't-temkîn ve maḳâm-ı cem'u'l-cem' müteḥakkık olup imâm-ı yemînî mertebesine irür ki nazarı 'âlem-i lâḥût ḳuvvetiyle 'âlem-i mülke ve şehâdete olup ḫalîfe-i ḳuṭb olmağla lâyiḳ u müsteḥaḳ olur. Zübde-i kelâm ve güzide-i merâm oldur ki tevḥid-i zât ve tevḥid-i esmâ vü şîfâtta ḳarâr itmekle tecelliyât-ı şelâşe ve tevḥidât-ı şelâşede bile ḥuşûl-i ma'rifet ve vüşûl-i ḥaḳîḳatle şafâ-yı revâyiḥ-i zâtdan bir ân dür u

mehcûr olmaz. Ammâ ey müstemî' -i şadâ-yı kıdemî(?) bil ve âgâh ol ki fenâ-yı vücûd-ı tâlib-i hâkîkî ve tecellî-i zât-ı ma'lûb-ı hâkîkî bir ma'nâ-yı fâ'iz ve bir mefhûm-ı gâmîzdir ki aşlâ ve kâf' an ve vechen mine'l-vücûh dâ'ire-i fikrdan fehm ü iz'ânî ve tavr-ı 'aqlîden 'ilm ü 'irfânî kâbil ü mümkün degüldür. Zirâ emr-i keşfî ve hâl-i zevkîdür keşf-i hâkîkî ve zevk-i da'ikîsüz müyesser [olmaz]. Nitekim ehl-i hâl kâmilllerinden biri kûl hâlî ile bu ma'nâya bu beyt-i hâkîkat-âmîzde remz ü işâret buyurmuşdur müfred

Gider zât u kalur zât anda ey cân

Bu hâlî bilen olur kâmil insân

Hâzihi kelimât-ı Îlâhiyye müşîret ile'l-hâzerâtî'l-hams li-muḥarri'r-risâle

Vâşılîn 'ayn-ı hâkîkat bulmuş

Şıfat u ism ile vaḥdet bulmuş

Küntü kenz sırrı nedür²¹ bildüñ mi

Eḥad iken eḥadiyyet bulmuş

Zât zâtına tecellî idüben

Eḥadiyyet eḥadiyyet²² bulmuş

Benüm o dise 'aceb mi 'ârif

İltifâtıla hüviyyet bulmuş

Hâl ile düşdi Fu'âdiye bu kâl

Hü Îlâhdan²³ şamediyet bulmuş

Temsîl bu tâlib-i tecellî-i zât-ı Îlâhî ol şahşa beñzer ki bûy-ı gülden bir ân dūr olmamağıçün gülden gül-âb çıkararak murâd ider ammâ dâd-ı hâk olan isti' dâd-ı kâmil ile ḥadd-i zâtında kâbil ve istidâd-ı kâmile vâşıl olup ehl-i vuḳûf olmağın gülden gül-âbı hûb-ı râyiḥa ile çıkarup bûy-ı gül gül-âbdan bi-'aynihi mevcûd olmağla bir ân bûy-ı gülden dūr olmayup meşâmm-ı dil ü cânı mesrûr ve mu'atṭar olmadan hâlî olmaz. Egerçi devr-i gül geçüp ve gülşen ḥarâb olursa da [94a] yine bûy[1] gül-âbda bi-'aynihi bulur ki tecellî-i esmâ vü şıfâtta ḳalmayup şühûd-ı tām ile tecellî-i zâta vâşıl olan kâmiller daḡi böyledür. Li-muḥarririhi

در کلماتی کلی جانی بود

آن صفایش بوی رحمانی بود

بوی آن کل را طلب کرد نفس من

چون مشام دل رسد فانی بود

²¹ Çalışmamızın asıl nüshasında bulunmayan "nedür" kelimesi anlama ve vezne binaen diğerk nüshalardan hareketle eklenmiştir.

²² Eserde iki "eḥadiyyet" kelimesinin arasında bulunan "ü" bağlacı vezne binaen metne dâhil edilmemiştir.

²³ Metinde "hüvâllâhdan" şeklinde yazılan bu kelime vezin gereğî "Hü Îlâhdan" şeklinde okunmuştur.

بوی آن کل را طلب کرد جان من
چون مشام جان رسد فانی بود

بوی آن کل را طلب کرد جان من
چون مشام سر رسد فانی بود

بوی آن کل را طلب کرد سر من
چون رسد سر خفی فانی بود

بوی آن کل را طلب کرد این خفی
سر اخفی را رسد فانی بود

سر اخفی چون رسد در مطلقش
قیدهای جمله بو فانی بود

آب آن کل را فوادی چون رسد
بوی باقی شد سوی فانی بود

În Maḳāle-i Lübbiyye Temşil-i Risāle-i Gül-ābiyye-est li-Muḥarriri'r-Risālet

E'uzu billāhi mine'ş-şeyṭāni'r-racīm لَوْ أَنْزَلْنَا هَذَا الْقُرْآنَ عَلَى جَبَلٍ لَرَأَيْنَاهُ خَاشِعًا مُتَصَدِّعًا مِّنْ خَشْيَةِ اللَّهِ وَتِلْكَ الْأُمْتَالُ تُضَارِبُهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ²⁴ ve keşf-i ma'nevî ile²⁵ عرف نفسه فقد عرف ربه²⁵ fehvā-yı şerîfince eşbâh u ebdânında olan etvâr u edvâr u ekvârna 'arif olup ve rûh-ı kudse vâşıl ü vâkıf ve eflâk-ı ma'nevîyyeye 'uruc ve merâtib-i nefsâniyyeye düruc idüp nefsün ve rûhuñ ve qalbün ve 'aqluñ merâtib-i şelâse tekmîl ile keşfen ve zevken ve hâlen nefse ve nefsün şıfatlarına 'arif olup kendi vücudı hadîkasında seyr-i ma'allâh gülistânında esmâ vü sıfât güllerine irerse ve rāyiḥā-i ṭayyibeyi daḥi alup şafā-yı rûḥānī²⁶ ve tecellî-i Rabbānī hâlin tekmîl murād itse ṭālib-i ḥaḳîḳî bilsün ve āgāh olsun ki tecellî-i ef'âlde ve tecellî-i şıfâtda qalmaḳ mücerred devr-i güle irmek gibidür ki devr-i gül geçüp ve gülşen ḥarâb olduḳda rāyiḥā-i gül daḥi zâ'il olup rûy-ı gülden eser qalmaz illâ gül-âbda qalur. Zîrâ devām-ı şafā-yı rûḥānī ve şebât-ı tecellî-i Rabbānī olmaz illâ mertebe-i tecellî-i zâtda ve maḳām-ı eḥadiyyetde olur. Li-muḥarriri'r-risāle

Buldum bir yâḳût-ı ḥamrâ her kimse raġbetin bilmez
Hem buldum bir dürr-i beyzâ her kimse kıymetin bilmez

Nefse 'arif olmadan 'aql-ı küle irişmeden
Bu yâḳûtıla bu dürrüñ kimse ḥaḳîḳatin bilmez

²⁴ Eğer biz, bu Kur'ân'ı, dağa indirseydik, O'nu mutlaka Allah'ın korkusundan huşu ile boynunu bükmüş, parça parça olmuş görürdün. Ve insanlar için bu misalleri veriyoruz. Umulur ki böylece onlar tefekkür ederler (Kur'ân-ı Kerîm, Haşr: 21).

²⁵ Nefsini (kendini) bilen Rabbini bilir (Aclûnî, 1996 : 1529).

²⁶ Esas alınan nüshada "şafây ü cānı" şeklinde yazılan " şafā-yı rûḥānī " terkihi anlama binaen diğer nüshalardan alınmıştır.

Bâğ-ı ef' âle irmeden kaçır-ı sıfâta girmeden
Şarâb-ı zâtı görmeden kimse keyfiyyetin bilmez

Beķā ḥaķîkat bulmadan keşreti vaḥdet bulmadan
Vaḥdeti [94b] keşret bulmadan kimse Ḥaķ vaḥdetin bilmez

Celâle mazḥar olmadan cemâle manzar olmadan
Fu'âdî gibi olmadan kimse 'aşķ ḥâletin bilmez

İmdi bu kez tâlib-i râğıba ve 'aşķ-ı şâdıķa lâzım u mühim oldı ki seyr-i ma'allâhda ve tecellî-i şıfâtda qalmayup ef' âlen ve şıfâten ve zâten kendü vücūdın zıkrullâh ve sâ'ir tâ'at u 'ibâdet mücâhedesiyle ifnâ idüp fenâ-yı tām ile seyr-i fillâh gülistânına gire ve tecellî-i zâtuñ merâtibüñ tekmiñ ü üstüvâr ve anda devâm ve qarâr için mazâhir-i Ḥaķdan esmâ ve şıfât-ı küllerin düşürüp cem' ḥıfz idüp mürşid-i kâmil ve mürebbî-i mükemmil ḥizmetinde ve teslim-i tām âstânesinde sıdķ u ihlâş ḥalvetinde ve teveccüh ü murâķabe micmerinde cezbe vü 'aşķ âteşiyle âb ve zıkr-i qalbinden ma'ârif-i İlähiyye vü ḥaķâyıķ-ı Rabbâniyye gül-âbın çıkarup ba' de qalb qumqumasına qoyup ḥabl-i metin-i şer'-i mübîn ile ağızını muḥkem 'aķd idüp kemâl-i rüḥâniyyetle âftâb-ı tecellî-i zâta aşmak gerekdür ki medâric-i eḥadiyyetü'l-cem' e' urüc itmekle büy-ı gül-âb-ı tecellî-i zât ânen-fe-ânen kuvvet bulup keşfen ve zevken ve ḥâlen tevḥid-i ḥaķîķi ile zât-ı zü'l-celâli muvaḥḥid olabile ve fütühât-ı selâşeden feth-i muḥlaķ kemâl-i zuḥûniyla zâhir olup seyr-i fillâh kişverinde seyr-i 'anillâh sarâyına ve bâğçesine dâḥil olup li't-tekmil ve'l-irşâd zâhirde tenezzül ve ma'nâda teraķķi olan maķâm-ı farķa nüzül idüp ve seyr-i 'anillâh sarâyında ve bâğçesinde olan seyr-i billâh kaçırına cülüs idüp imâm-ı yemîni mertebesine irüp ḥalife-i kuḫbu'l-aķtâb olmağa lâyiķ u müsteḥaķ olmağla 'ilm-i ledünni sulḫanı olmaķ gerekdür ki cem' u'l-cem' ḥâlinde daḥi muvaḥḥid olup tecellî-i zât-ı Ḥaķdan bir ân dür u meḥcür olmaya. Kelimât-ı İlähiyye li-muḥarririhi

Ey tâlib-i 'irfâni keşretde qoma cânı
Bülbül gibi ol dâ'im vaḥdet güli ḥayrânı

Meclâ-yı dil ü cânı pâk eyle 'alâyıķdan
İde tecellî dâ'im bir ḥâlet-i rüḥânî

Ḥâl ile kemâl ile taḫşil-i fenâ ile
Bâķi olup ol sen de 'ilm-i ledün sulḫanı

Mefhûm-ı 'amâ'i(?)²⁷ bil a' mâlûni terk eyle
Fehm eyle şühüd ile el-ân kemâ-kânı

²⁷ Bu kelime metinde şeklinde imlâ edilmiştir.

Ṭuydıysa n'ola cānum keşf-i ḥaḳāyık semtin

Ref' itdi ḥicābātı bir kāmīl-i Rabbānī

Kāsāt-ı mey-i sırrı içmezse n'ola zāhid

Taḳdīr-i ezeldendür şānında bu ḥirmānı

Esrār-ı kemāl-i Ḥaḳ göründi Fu'ādīde

Feyyāz-ı ezel virdi çün neş'e-i Raḥmānī

Bu mertebeye vāşıl olan 'ārif-i fāzıl ve muḥaḳḳık-ı kāmīl gerçi zāhiren şüret-i keşretde olur ve lâkin ḥaḳīkat [95a] yüzünde tevḥīd-i şelāşe kemālinde olmağla ekmelü'l-müdaḳḳıḳın ve efḍalü'l-muḥaḳḳıḳın ḳuṭb-ı hādī Cüneyd-i Bağdādī ḳaddesellāhu sırrahu'l-'azīz ḥazretlerinin kemāl-i esrāra vāḳıf ve nūru'l-envāra vāşıl ü 'ārif olan ehlullāh mā-beynlerinde menḳül ü ma'rūf olan kelām-ı şerīf-i ḥaḳīkat-āmīzlerine mazḥar olur. Sulṭān-ı erbāb-ı mücāhede ve bürhān-ı aşḫāb-ı müşāhede buyurmışlardur ki otuz yıl ḥalkla muşāhabet ve mükāleme itdüm ḥalk beni kendüler ile muşāhabet ve mükāleme ider zann iderlerdi ammā ben Ḥaḳ te'ālā celle ve 'alā ile muşāhabet ve mükāleme iderdüm. Sübhānehu ve te'ālā 'ulüvven kebīrā. Muvahḥid-i kāmīl bu maḳāmda gerçi telvīn ba'de't-temkīn ve farḳ ba'de'l-cem' ḥükmiyle şüret-i keşretde olur ve lâkin muvahḥid-i ḥaḳīkī ve kāmīl-i mühdī oldur ki cem' i farkısuz ve farkı cem'süz ve temkīni telvīnsüz ve telvīni temkīnsüz olmaya. Nitekim şeyḫ-i ṭāhir Ḥazretü's-Şeyḫ 'Abdu'l-ḳādir ḳaddesellāhu sırrahu'l-'azīz buyururlar ki ²⁸ كل جمع بلا تفرقة زندقة و كل تفرقة بلا جمع تعطيل 'ārif maḳām-ı cem'de ve vaḥdet-i şarfda ḳalup ehlullāhuñ maḳām-ı 'ālileri olan farka irişme meczübāne ḳalup irşāda ḳādir olmaduğundan ğayrı ḥaṭar-ı ilḥādda daḫi olur ve eger farka düşüp ve lâkin mücerred maḳām-ı farkda ḳalup ḥükmi cem'e ta'alluḳı olmasa ehl-i ta'til olup ṭā'ife-i mu'aṭṭılinden olur. Bu cümleñ mefhūmı ehline ma'lūmdur ammā maḳām-ı cem' i fark-ı şāniye muḳārenetiyle vaḥdeti keşrete varup ve fark-ı şānīde ḳalmayup maḳām-ı cem'den ayrılmağla vaḥdet ve keşreti bir olsa her vechle kāmīl ü mükemmil olur. Ve egerçi Resūl-i Ekrem şallallāhu 'aleyhi ve sellem ḥātemü'n-nebiyyīn olmağla nübüvvet-i teşrī'iye munḳaṭı'dur ammā علماء امتی i farkı ve telvīn ü-cem' ārifüñ i ta'rīfiye bāḳīdür. İmdi -mefhūmınca nübüvvet ²⁹ كانبیاء بنی اسرائیل -mefhūmınca nübüvvet ²⁹ كانبیاء بنی اسرائیل temkīni birbirinden müfāraḳat itmek ḥaḳ ile bāṭılı fark idüp zāhir ü bāṭın taşarrufına ḳādir olur. Bu maḳāmuñ tafsīl ü taḳḳīkine münāsib rivāyet olunur ki ekmelü'l-'ārifin ve efḍalü't-tābi'in serçeşme-i evliyā'ullāh Ḥasan Basrī raḥimehullāh zıkr olunan vechle kāmīl ü mükemmil ü muvahḥid-i ḥaḳīkī olup aḥvāl ve aḳvāllarında zāhir ü bāṭın ehl-i ḥaḳ sulṭān iken ḥaḳīkat-ı ḥāliyyelerin bilmeyen ba'zı kimesne sū-i zanda olup selāṭin-i māziyyeden ḥulefānuñ evliyāsından olan 'Ömer bin 'Abdu'l-'azīz ḥazretlerinin meclīs-i şerīflerinde 'azizüñ şānlarına [95b] lāyık olmaz kelimāt itmegin 'Ömer bin 'Abdu'l-'azīz ḥazretleri raḥimehullāh ḥazret-i sulṭāna yazup gönderür ki ³⁰ من انكر القدر فقد بحر و من ورك 'Ömer bin 'Abdu'l-'azīz ḳuddise sırruhu ḥazretleri evliyā-yı kāmīlinden olmağla gūş-ı cānla diñleyüp ḳuvvet-i ḥāliyye ile 'azizüñ kemālın añlayup Ḥasan Başrī ḳuddise sırruhu ḥazretlerine evvelkiden ziyāde i tiḳād ü teslimde oldılar. Bārekellāh ol sulṭānlaruñ cümlesi 'aceb 'ārif-i fā'ik ve kāmīl-i şādıḳlar imiş. Ḥaḳḳā budur ki bu ḳavl-i şerīfleri bir kelām-ı laṭif ve eşer-i münīfdür ki mertebe-i şerī'atleri ve ṭavr-ı ṭarīḳatleri ve dā'ire-i ma'rifetleri ve merkez-i

²⁸ Teferruksuz cem' zındıklıktır ve cem'siz teferruk da ta'tildir.

²⁹ Ümmetimin ālimleri, Beni-İsrail peygamberleri gibidir (Eşrefoğlu Rūmī, t.y.: 417).

³⁰ Ey Hasan! "Senin Kaderi mezhebinden olduğun" haberi bana ulaştı.

hâkîkatleri fi'l-hâkîka kemâlde olup nazar-ı 'âlileri 'âlem-i vücûbe olmağla 'âlem-i imkânûñ bâğ-ı mecâzında bitüp mazhar-ı şîfât-ı İllâhiyye olan gül renginûñ evrâk-ı güzîni râyihâsında kalmayıp büy-ı gül-âb-ı hâkîkate vâsıl olup aşlâ ve kat'an büy-ı mecâzdan zerre kadar eşer kalmadığından delâlet-i şarîha vü şahîha ile delâlet ider. اللهم عطر مشام قلوبنا و ارواحنا و اسرارنا و اسرار اسرارنا بروايح تجلى اثارك و افعالك و صفاتك و ذاتك و ثبتنا في هذا الطريق المستقيم الذى انعمت على عبادك من انبيائك و اوليائك المتقين بحرمة حبيبك محمد سيد الانبياء و المرسلين و صلى الله عليه و عليهم اجمعين و احشرنا و ارحمنا معهم يا الله يا رحمن يا رحيم برحمتك يا ارحم الراحمين و الحمد لله رب العالمين³¹

تمت الرسالة الكلابية 1191³²

4. SONUÇ

Ömer Fuâdî'nin Mevlânâ Celâleddîn Rûmî'nin Mesnevî-i Manevî'sindeki bir beytinden hareketle kaleme aldığı Risâle-i Gül-âbiyye, Cenâb-ı Hakk'ın esmâ ve sıfatları yönünden tecellisi ve seyr-i sülûk yolculuğuna başlayan sâlikin yolculuğu boyunca uğrayacağı bazı tasavvufî mertebeleri anlatmaktadır. Bazı mertebelerin teşbihlerle anlatıldığı bu eserde zaman zaman müellifin kendi şiirlerinden misaller getirdiği de görülmektedir. Ömer Fuâdî'nin söz konusu eseri ile ilgili olan bu çalışmanın, Ömer Fuâdî'nin eserleri, şairliği ve ilmî şahsiyeti, tasavvufun bazı makam ve mertebeleri, Mesnevî-i Manevî'nin tercüme veya şerhlerinin yanı sıra onun bir beytinin esas alınmasıyla yazılan eserler vb. konularda çalışma yapacak araştırmacılara katkıda bulunacağı aşikârdır.

5. KAYNAKLAR

- Aşkar, M. (2012, Mayıs). *Ömerü'l-Fuâdî'nin Menâkıbnâmesine Göre Şeyh Şa'bân-ı Velî'nin Tasavvufî Şahsiyetine Bir Bakış*. I. Uluslararası Şeyh Şa'bân-ı Velî Sempozyumu -Şeyh Şa'bân-ı Velî'yi Anma ve Anlama, Kastamonu, Türkiye.
- Aclûnî (1996). *Keşfü'l-Hafâ ve Muzilü'l-İlbâs Amme's-tehera mine'l-Ehâdisi alâ Elsinetin'n-Nâs*. (Thk. Ahmed el-Kalâş). C. II. Beyrut.
- Bursalı Mehmed Tâhir Efendi (t.y.). *Osmanlı Müellifleri*. (Haz. A. Fikri Yavuz ve İsmail Özen), 1, İstanbul: Meral Yayınevi.
- Çavuş, C. C. (2014, Mayıs). *Kastamonu'lu Ömer Fuâdî'nin Halvet Risâlesi ve Halvet*. II. Uluslararası Şey Şa'bân-ı Velî Sempozyumu -Kastamonu'nun Manevi Mimarları, Kastamonu, Türkiye.
- Eşrefoğlu Rûmî (t.y.). *Tam Müzekkin-Nüfus (Nefisleri Temizleyen)*. İstanbul: Salâh Bilici Kitabevi.
- Güleç, İ. (2008). *Eski Türk Edebiyatında Mesnevî Tercüme ve Şerhleri*. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Kaçar, M., İlhan, M., Akdağ, A. (2016, Mayıs). *Kastamonulu Âlim ve Şâirlerin Türkiye Yazma Eser Kütüphanelerinde Yer Alan Eserleri*. I. Uluslararası Abana Sempozyumu, Kastamonu, Türkiye.
- Karaismailoğlu, A. (2007). *Mevlânâ Mesnevî 1-2*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Konuk, A. A. (2004). *Mesnevî-i Şerîf Şerhi*. (Haz.: Selçuk Eraydın, Mustafa Tahralı). C. 1. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Konuk, A. A. (2008). *Mesnevî-i Şerîf Şerhi*. (Haz.: Dilâver Gürer, Mustafa Tahralı). C. 12. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Özçelik, M. (2012). *17. Yüzyıl Osmanlı Mutasavvıflarından Kastamonulu Ömer Fuâdî (V. 1046/1636) ve "Muslihu'n-Nefs" İsimli Eseri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Nesmeddin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Sayacı, Ü. (2003). *Ömer Fuâdî'nin Risâle-i Sadefiyye Adlı Eseri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Sever, M. ve Tatcı M. (2012, Mayıs). *Ömer Fuâdî'nin Edebî Şahsiyeti ve Şiirlerindeki Temel Konu ve Kavramlar*. I. Uluslararası Şeyh Şa'bân-ı Velî Sempozyumu -Şeyh Şa'bân-ı Velî'yi Anma ve Anlama, Kastamonu, Türkiye.
- Ünal, A. (2008). *Ömer Fuâdî (V. 1560/1636)'nin Risâle-i Virdiyye Adlı Eserindeki Tasavvufî Görüşleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

³¹Allah'ım, eserlerinin, fiillerinin, sıfatlarının, zatının kokusuyla kalplerimizi, ruhlarımızı, sırrımızı ve sırrımızın sırrını kokulandır ve bütün nebilerin ve resullerin efendisi olan Hz. Muhammed (selam O'nun ve diğer peygamberlerin üzerine olsun) dürmetine peygamber ve velî olan müttaki kullarına nimet olarak verdiğin yolda ayaklarımızı sabit kıl. Ey Rahîm olan Allah'ım, bizi rahmetinle kıyamette onlarla birlikte dirilt, bize merhamet et. Hamd âlemlerin Rabbi olan Allah'a aittir.

³² Bu Risâletü'l-Gül-âbiyye 1191(1777)'de tamamladı.

- Tatçı, M., Sever, M. (2012). *Ömer Fuâdi Halvetî Divânçe-i İlâhiyât Sadefiyye-Pendiyye*. Ankara: Hz. Pîr Şeyh Şabân-ı Velî Kültür ve Sanat Derneği Yayınları.
- Yazar, İ. (1999). *Ömer Fuâdi Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Bülbüliyye'sinin Metni*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Yazar, L. N. (1985). *Halvetiliğin Şa'bâniyye Kolu-Menâkıb-ı Şa'bân-ı Velî ve Türbenâme*. Ankara: Mas Matbaacılık.
- Yekbaş, H. (2012, Mayıs). *Ömer Fuâdi'nin 'Kaside-i Pendiyye'si Bağlamında Yaşadığı Devre Dair Eleştirileri*. I. Uluslararası Şeyh Şa'bân-ı Velî Sempozyumu -Şeyh Şa'bân-ı Velî'yi Anma ve Anlama, Kastamonu, Türkiye.
- Zavotçu, G. (2007). *Türk Edebiyat'ında Hâb-nâme ve Ömer Fu'âdi'nin Hâbiyye Risâlesi*. Kocaeli: Hazret-i Pîr Şeyh Şa'bân-ı Velî Vakfı Yayınları.